

Nette

Vasa
Elektriskas
kundtidning
2 | 22

Vänskap till havs

Vad behövs
mörkret till?

Tips på hållbart
sommarresande

Kombucha i
Vasatappning

Växtboomen tog Finland med storm

Förändringar i marknaden skapar ändringar i elavtalen

Innehåll

I detta nummers temaartikel låter vi oss hänföras av växter. Under pandemin har intresset för blommor och växter ökat explosionsartat. Växterna ger oss glädje, sinnesro och trevligt tidsfördriv. Boomen syns också i sociala medier och i boksluten inom växtbranschen.

- 3 Bra fråga**
Vad behövs mörkret till?
- 4 Tema**
Frälst på växter
- 12 Babbel**
Innovationer skapar en god cirkel
- 14 Ett smartare liv**
Hållbart sommarresande
- 16 Ilag**
Båtvänner delar på ansvar
- 20 Aktuellt**
Läs om bl.a. ny spillvärmeanläggning, ökat intresse för solpaneler och ny elstation i Kvevlax
- 24 Vasakompetens**
Kombucha i ny tappning
- 26 Korsord**
- 27 Recept**
Sommarens coolaste mocktail

De senaste åren har energibranschen utvecklats i en tydlig riktning och i en accelererande takt. Elproduktionen är på väg att bli utsläppsfri, vilket är den enda rätta riktningen. Samtidigt varierar elpriserna mer än någonsin. Under det gångna halvåret har vi sett historiskt höga elpriser, medan priserna för bara ett par år sedan sjönk till historiskt låga nivåer.

Det handlar ändå inte om en övergående fas efter vilken vi kan återgå till en harmonisk lågprismarknad med smärre prisvariationer. Däremot tycks verksamhetsmiljön ha förändrats för alltid, vilket gör att även energibolagen måste förnya sina produkter och tjänster.

Energisystemet får varje år en stor mängd ny väderberoende, förnybar produktion. Förnybar energi är bra och eftersträvarsvärd, men dess beroende av vädret skapar en ny problematik för elsystemet. Samtidigt som de nya energiformerna byggs ut försvinner gamla kraftverk och därmed också en del av reglerkraften. Ny, ren reglerkraft tillkommer inte lika fort. Fenomenet har en negativ effekt på elsystemets balans. Obalansen orsakar prisvariationer som vi kommer att se allt fler av i fortsättningen.

De gamla avtalstyperna är inte längre lämpade för den nya verksamhetsmiljön där variationerna är långt större än förr.

Även vi på Vasa Elektriska har vaknat till insikt om att produktbudet behöver förnyas. De traditionella tillsvidareavtalen med stela prisändringsprocesser passar inte för den nya snabbt svängande elmarknaden, utan situationen kräver flexibla produkter. De skulle gynna både kunden och elförsäljaren.

Det är också det vi strävar efter när vi går in för att förnya vårt produktutbud: att hitta lösningar som är fördelaktiga och flexibla för både bolaget och kunderna.

Mikael Mäkelä
energichef, Vasa Elektriska

Koncernen Vasa Elektriskas kundtidning

Följande Nette utkommer 10/2022
Postadress: PB 26, 65101 Vasa
Besöksadress: Kyrkoeshplanaden 0, 65100 Vasa
Växel: 06 324 5111
Kundtjänst: 06 324 5750, kundtjanst@vasaelektriska.fi
Felanmälningar: 06 324 5710 (24 h, samtalen spelas in)
Internet: www.vasaelektriska.fi
ISSN: 1458-7297

Produktion: Aller Ideas
Chefredaktör: Mikaela Jussila,
nette@vasaelektriska.fi
Redaktionskommitté: Johan Eriksson,
Marko Hakamäki, Mirja Kohtamäki,
Mikaela Jussila, Tiina Lillbacka
Tryckeri: UPC Print
Pärmbild: Kirsi-Marja Savola

4041 0948
Painotuote

**Vasaenergi
som
bäst**

Vad behövs mörkret till?

Text **ELINA VIRONEN**

Människan, så som de flesta andra levande organismer, har anpassat sig till en regelbunden växling mellan mörker och ljus. När det blir mörkt börjar människans organism producera sömnhormonet melatonin, som meddelar kroppen att det är dags att sova. Nattdjuren däremot blir aktiva och börjar leta efter föda och partner. Det finns också flyttfåglar som helst flyger i mörker.

Men mörkret har blivit en bristvara på jorden i och med att städerna växer sig allt större. Enligt en undersökning från 2020 lever 80 procent av mänskligheten – och 99 procent av invånarna i Europa och USA – i en omgivning med ljusföroreningar. Med ljusförorening avses onödigt eller störande artificiell belysning.

De negativa effekterna av att vistas i ständigt ljus har uppmärksammats först på senare

år. Ändå visar forskningen redan nu att ljus på natten stör människans inre klocka och påverkar sinnesstämningen. Hårdast drabbade är nattaktiva djur, till exempel nattinsekter, som kan bli utmattade eller till och med dö av att mållöst flyga runt en utomhuslampa utan att kunna navigera. Å andra sidan är insekterna runt lampan ett lätt byte för exempelvis en fladdermus. Ljusföroreningarnas konsekvenser för ett ekosystem är svårberäknade, och därför är det bäst att undvika onödig belysning.

Sommartid störs människans sömnrhythm inte bara av artificiell belysning, utan även av det naturliga ljuset. Människosläktet har spridit sig norrut från ekvatorn där nätterna är mörka året om. Finland blev befolkat först för ungefär 10 000 år sedan. Kroppen har under den tiden inte hunnit anpassa sig till ljusa nätter.

Som expert intervjuades **Jari Lyttimäki** från Finlands miljöcentral.

Text SIRKKU SAARIAHO Foto KIRSI-MARJA SAVOLA

Frälst på växter

Måste få mer grönt omkring mig! Så verkar allt fler finländare ha tänkt de senaste åren.

Växtboomen blev förstärkt ytterligare av coronapandemin som fick oss att vistas mer hemma. Folk köper snittblommor för att glädja sig själva, försäljningen av uteväxter ökar rekordartat – och framför allt: de gröna växterna har blivit ett nytt fritidsintresse för många, något som ger glädje, meningsfullt tidsfördriv och möjlighet att uppleva skönhet och växandets under.

Helsingforsbon Samuli
Könönen är en av de många
som blev växtfrälsta under
coronapandemin. Nu har
hans hem fler plantor än
kvadratmeter. Många av dem
har han odlat själv från frö
eller stickling. Växterna gör
hemmet trivsamt, men de är
också viktiga för att det är
avkopplande och belönande
att pyssla med dem.

Samuli Könönen från Kottby i Helsingfors blev växtfrälst för ett och ett halvt år sedan. Han var såld på en gång. "Jag gick in i närbutiken och köpte en frukt av varje sort de hade. Jag satte fröna i jorden och började vänta på vad som skulle växa fram."

Könönen hade redan tidigare ett par "obligatoriska" växter hemma. Den största inspirationskällan till det nya intresset var en kompis som hade massor av plantor hemma.

"När jag besökte honom insåg jag vilken trevlig stämning växterna ger. Jag började lägga märke till hur växterna utvecklas. Det var fascinerande."

När Könönen såg hur man tar sticklingar av en basilika var allt motstånd nedbrutet.

"Då tänkte jag att det här skulle kunna vara min grej."

Framgångens glädje

Idag prunkar Könönens hem av växter. På 36 kvadratmeter sitter plantor i nästan fyrtio krukor. Däribland finns avokadon som han hittade i mataffären och mangon och passionsfrukten som klättrar på sina ställningar. Även citrusträden växer väl, och kiwi, dadel och ett par ekplantor tittar också fram i krukningarna.

"Allt har gått bra. Avokadon blev över en meter hög redan första året."

Att lyckas ger en enorm glädje.

"Det är en fin stund när en planta börjar få ett nytt blad. Man märker att man gjort någonting rätt när plantan frodas."

Av de mer traditionella krukväxterna ingår i Könönens odling monstera, clivia, strandkastanj, julkaktus, narrfikus och olika liljor.

"Ampelliljan fick jag av samma kompis vars plantor fick mitt växtintresse att frodas. Jag har nu satt sticklingar av liljan på fyra olika ställen."

Drakblodsträdet fick han när kontoret flyttade.

"Plantornas berättelser är en del av min egen historia. Jag minns var eller av vem jag fått de enskilda plantorna."

Av de första växter som Könönen skaffade till sitt hem är bara strandkastanjen kvar. Lyckligtvis hann han ta sticklingar av narrfikusen och murgrönan.

"Det känns bra att mina första plantor lever kvar i form av sticklingar. I växtentusiastgrupper ser man ibland bilder på växter som är över fyrtio år gamla. Det är ett fint mål. Jag hoppas att också några av mina plantor är vid liv om ett par decennier."

En grön paus

Könönen är på slutrakan med sina studier till diplomingenjör i cybersäkerhet vid Åbo universi-

tet. Samtidigt distansjobbar han som datasäkerhetsanalytiker. Att sköta växter ger hjärnan en uppiggande paus från arbetet och avhandlingskrivandet.

"När jag tar en paus så går jag och sprayar blommor. Eller nyper bort torra blad och tittar om det är nya skott på väg."

Onsdagar och lördagar är vattningsdagar. Det gäller att behandla växterna individuellt. De med stora blad får emellanåt en dusch.

"Jag har en tumregel när det gäller växter: Titta, vattna inte!"

I början av sitt intresse gick Könönen med i grupper för växtentusiaster på Facebook.

"Jag har lärt mig mycket av dem. Men jag tycker om att prova och lära genom mina egna växter. Det här är ett intresse som ger god utdelning på den tid som man investerar i det."

Låt naturen sköta sitt

Det kanske mest överraskande som Könönen lärt sig av växterna är tålmod: man ska låta saker rulla på av bara farten. Växterna och naturen vet vad de gör – människan behöver inte blanda sig i så mycket.

"Plantorna växer i sin egen takt när de mår bra. De låter sig inte påskyndas oavsett vad man gör."

På minussidan räknar Könönen skadedjuren. Bladlöss, växthusspinnkvalster och tripsar är de vanligaste.

"Tripsar verkar vara en ganska allmän plåga. Många slänger plantan genast om den blir angripen av tripsar. Jag har haft lite av dem också, men jag har lyckats bli av med dem."

Den värsta skadedjursattacken hittills inträffade förra sommaren på Könönens chiliodling på balkongen. Chiliplantorna invaderades av kvalster.

"Ingenting verkade hjälpa. Gift var uteslutet eftersom frukterna var avsedda för att ätas. Det kom fler och fler kvalster hela tiden. Sedan plötsligt fanns det också små ägg på bladen. Det var guldögonsländans ägg, räddaren. På en vecka åt larverna upp alla kvalster. Chiliskörden blev fin."

Senare har Könönen använt biologiska medel om önskade kryp har behövt bekämpas.

"Jag har beställt rovkvalster och nematoder. De sköter jobbet, och jag behöver inte blanda mig i."

Nu börjar antalet växter i hemmet så småningom nå sitt tak, tycker Könönen. Om en växt dör, skaffar han en ny, men inte fler. Man måste också ha rum att leva i hemmet.

"Men hade man mer livsrum i lägenheten skulle också växterna få mer utrymme. Jag har också blivit lite intresserad av en egen gård." ●

Att vattna är ett precisionsarbete. "På vattningsdagarna kontrollerar jag varje växt och ser efter hur mycket vatten den behöver. Då ska man veta hur växten normalt ser ut." Många växter tycker också om när man sprayar dem på bladen. Det är en trevlig paussyssla i hemmakontoret.

Erfarenheten har lärt Könönen några knep. "Jag har nästan alla mina växter i plastkrukor som sitter inuti ytterkrukorna. Då kan luften cirkulera runt rötterna. Jag vattnar alltid i botten av krukorna i stället för i jorden."

4 tecken på växtboomen

FOTO ISTOCK

1 Blomsterhandeln florerar

Det gröna intresset har legat och grott redan länge, men de senaste åren har det vuxit till helt nya höjder.

”Vi är inne i en riktig växtboom. Coronapandemin och distansarbetet fick folk att längta efter skönhet och grönska omkring sig. Kunderna började intressera sig för nya växtarter”, säger ordförande för Finlands Blomsterhandlarförbund **Annemari Kuvaja**.

Det blomstrande intresset syns bland annat i kvartersblomsteraffärerna där krukväxternas andel av försäljningen ökade till cirka 20 procent under pandemin. Kuvaja betonar dock att siffrorna varierar från ort till ort.

Pandemin medförde också nya verksamhetsformer för blomsterhandeln. Utbudet växte med nya produkter, så som regelbundna hemleveranser av blommor, onlinekurser och näthandel med krukväxter. Och när restriktionerna släpptes lanserades olika workshopar kring växter och blommor som har varit väldigt populära.

2 Gemenskap och idéer i sociala medier

Antalet och mångfalden av Facebook-grupper för växtentusiaster ger en fingerisning om hur mycket intresset har ökat. Där syns även bredden hos de växtfrälsta: det är omöjligt att definiera en typisk växtvän.

”Den största tillväxtspurten i antalet medlemmar kom i början av 2021”, säger **Jarmo Kurkela**, som är administratör i flera Facebook-grupper med sammanlagt långt över 100 000 medlemmar. Han administrerar bland annat grupperna *Huonekasvit ja hoito-ohjeet* där man delar tips om skötsel av krukväxter och *Villivihannekset ja*

yrtit hyötykäytössä som är specialiserad på nyttobruk för vilda grönsaker och örter.

Kurkela har märkt att ju mer erfarna odlarna är, desto mer detaljerad information vill de ha.

”Många vill ha grupper med mer begränsade teman, så som krukträdgård, chiliodling eller kompostering.”

Att växtvännerna är en blandad församling har blivit tydligt även i de undersökningar som trädgårdsbranschen har gjort de senaste åren: intresset för trädgård och balkong ökar mest bland unga, stadsbor och män.

3 Inhemskt är inne

ett väldigt positivt fenomen som den gröna boomen har fört med sig är den stora efterfrågan på finska växter. Den inhemska produktionen av inomhusväxter har mångdubbats. Tidigare odlade de finska producenterna bara några tiotusen krukväxter om året. År 2021 uppgick produktionen för den finska marknaden till över 400 000 växter.

VD för Trädgårdsförbundet **Timo Taulavuori** har beräknat att ifjol uppgick hela försäljningen av inomhusväxter till över en miljon stycken. I antalet ingår även de importerade plantorna.

4 Ökat intresse för växternas hälsoeffekter

Att man mår fysiskt och psykiskt bättre av att sköta och observera växter har det talats om hur länge som helst. Nu har forskarna börjat undersöka växternas hälsoeffekter i ett bredare perspektiv.

”En färsk undersökning visar att inomhusväxterna påverkar det mikrobiom som vi utsätts för i våra hem. Vi behöver ytterligare forskning om vilka typer av mikrober hos växter det är som speciellt berikar inomhusmiljön och om de har positiva effekter på hälsan”, berättar **Martin Täubel**, ledande forskare vid Institutet för hälsa och välfärd THL.

Enligt undersökningen räcker det med ett par plantor för att öka mångfalden av mikrober. Täubel är hoppfull inför den fortsatta forskningen.

”Om vi får en bekräftelse på inomhusväxternas positiva effekter skulle växterna kunna vara ett enkelt sätt att göra inomhusmiljön i hemmet trivsamt och samtidigt hälsofrämjande i form av att de ger skydd mot till exempel astma eller allergier.”

Däremot har den länge omhuldade tanken om de gröna växternas förmåga att ta upp skadliga kemikalier från inomhusluften visat sig vara överdriven. Det skulle behövas en enorm mängd plantor för att de skulle kunna rensa luften.

Undersökningen gjordes i samarbete mellan THL och dess internationella partners och gavs ut i den vetenskapliga publikationen *Indoor Air*. ●

Trender hos växtvänner

Har du också blivit såld på variegataväxter och vintagekrukor? Ger man växtintresset ett lillfinger, så tar det lätt hela handen.

Eftertraktade fläckar | Att jaga rariteter är en del av växtintresset. Till de åtrådda pärlorna hör bland annat variegataväxter som har vita fläckar på sina gröna blad. Exempelvis är efterfrågan på brokbladiga *Monstera variegata* så stor att folk köar på nätbutiker för att kunna köpa en planta. Lite sund misstänksamhet kan nog vara på sin plats då även skojare har insett värdet på rariteten.

Återupplivning av växter | Många har funnit en passion i att rädda livet på en växt som ligger på sitt yttersta. De letar efter borttynade plantor hos bekanta eller på sociala medier. Att med tålamod och kunskap kunna ge tillbaka livet till en växt är synnerligen belönande. Samtidigt är det en insats för miljön.

Designkrukor | Växtboomen har också gett upphov till en krukböoom. Speciellt populära är klassikerna, till exempel de som Arabia tillverkade ända till 1980-talet. De mest kända är designade av **Richard Lindh**. En mönstrad kruk av serien Kerä kan lätt kosta hundra euro. Artek har börjat serietillverka Riihitie-ytterkrukor som **Aino Aalto** designade på 1930-talet.

Tillbehör | Utöver krukor är det mycket annat också på de växtfrälstas inköpslista: blombord, amplar, vaser, växtlampor, vattenkannor osv. Växterna är en viktig del av inredningen, och därför är tillbehören inte oväsentliga, utan folk är villiga att satsa på dem och lägga lite möda på att hitta dem på nätet och i vintagebutiker.

Odla utan jord | Luftplantor som växer utan jord är fortfarande i trend, men det är också inne att ersätta jorden med ett annat passande växtunderlag. Det kan innehålla bland annat kokos, bark eller vitmossa. Med lättklinker kan underlaget göras luckrare eller välldränerat. Ett jordfritt underlag är luftigt och växtrötterna trivs i det.

Tropikerna och Medelhavet | Enligt Plantagens rapport *Växttrender 2022* är det den imponerande papegojblomman och amazonskölden som toppar trendlistan. Även olivträdet, citrusträden och syddracenan som många känner igen från sina Medelhavsresor är populära. Trendiga val är också plantor med stora färggranna blad och trädaktiga inomhusväxter.

FOTO KIRSI-MARJA SAVOLA

Surfar på den gröna vågen

Kitta Ahlroos hade drivit sin blomsteraffär Urban Green Helsinki i lite över ett år när pandemin stängde ner Finland. Hon märkte att samtidigt som folk stannade hemma inom fyra väggar så började ett nytt intresse för gröna växter gro.

Kitta Ahlroos ville egentligen inte bli blomsterhandlare, inte ens fastän hon senare läst till hortonom, trädgårdsmästare och landskapsplanerare och jobbat inom branschen sedan hon var 19 år.

”Det var en ren slump. Jag hade sagt upp mig från mitt gamla jobb. Våren var på väg, och jag tänkte att med min erfarenhet från blomster- och grönbranschen skulle man nog kunna sälja blommor på våren.”

Ahlroos öppnade en popup-butik i Åbo i mars 2018. Konceptet fungerade, och ett halvår senare öppnades Urban Green Helsinki i köpcentret Redi i Fiskehamnen i Helsingfors.

Gröna växter och de lite mer udda plantorna var ett starkt inslag i sortimentet redan i början, utöver snittblommorna. Till företag säljer Ahlroos stora växter med tillhörande krukor. Precis

Blomsterhandlaren Kitta Ahlroos gläder sig över att allt fler har funnit intresset för växter. Att sköta växter ger avkoppling, glädje och välbefinnande i vardagen.

som namnet an tyder är affären grön och utbudet yppigt.

Ahlroos säger att det inte är en ovanlighet att en kund blir stormförtjust i utbudet och kommer till kassan med famnen full av växter. Blomsterhandlaren kan ha svårt att hålla sig för skratt när kunden inte kan hejda sig.

”Vid kassan suckar kunden och säger att man inte ska låta henne eller honom titta på en enda grön växt mer.”

Många hittade sitt intresse för växter under coronapandemin då vi var tvungna att hålla oss hemma mera än tidigare. Det fanns ett behov av levande växter som ger välbehag.

”Jag kan förstå det mycket väl. Det är avkopplande att gå omkring i sina tankar och syssla med plantor. Jag tycker

det handlar om välbefinnande och ger en känsla av trygghet efter jobbet. Växter kan skänka väldigt mycket glädje.”

Oftast vill kunderna ha växter med två egenskaper: de ska vara underbara och lättskötta.

”Men de vet inte vilken växt som uppfyller de där kraven. Först ska vi reda ut vilka förhållanden växten kommer att ha och vad kunden menar med lättskött.”

De två är Ahlroos’ favoritteman. Hon vill ge personlig service för att kunden ska ha långvarig glädje av sina växter.

Lyckligtvis finns det många växter som klarar sig i alla typer av hem. Som exempel nämner Ahlroos gullranka och fredskalla.

Ett intressant tillskott till affärens verksamhet är hemvård av växter. Alla orkar eller vill inte fördjupa sig i hur växter ska skötas, fast de älskar sina plantor. Då kan Ahlroos göra hembesök.

”Att sköta växter kräver en specialkompetens. Om man har värdefulla plantor eller jättemånga växter är det bäst att anlita ett proffs.”

Urban Green Helsinki har nu cirka tre år på nacken, och omsättningen pekar uppåt. Utöver sig själv sysselsätter Ahlroos två medarbetare på heltid. Det har varit gott om arbete för alla, och under säsongerna anställer hon även extra personal.

Inget tyder på att växtboomen kommer att avta. Framtiden är alltså ljus – eller snarare grön. ●

Kaffe för blommor!

Många växter är lika sugna på kaffe som finländarna. Kaffesumpen har höga halter av kväve, fosfor, mineraler och kalium vilket gör den till naturlig gödsel. Du kan vattna växter med utspätt kaffe eller blanda lite sump i blomjorden. Olika växter tål kaffe i olika mängder. Överservera alltså inte. Till exempel hortensior, rhododendron och azaleor reagerar bra på kaffegödsling.

Sticklingarnas återkomst

Allt fler växtintresserade håller på med sticklingar. De byts, ges bort och köps. På webbplatsen för sällskapet för inomhusväxter Huonekasviseura hittar du tips om hur du kan anordna växträffar där man kan dela med sig av sticklingar – och erfarenheter. Sticklingsbörsen går varm även på sociala medier.

Tiina Ikonen, som är expert hos det finska marthaförbundet Marttaliitto, gläder sig över fenomenet.

”Det ökar tillgången på olika växter. Jag har också själv växter som jag har odlat från sticklingar jag fått av vänner.”

Sticklingar är populära i synnerhet hos de unga: de är ekologiska, kostar ofta lite eller ingenting och att byta dem ger gemenskap.

Enligt Plantagens *Växttrender 2022* tar finländarna mest sticklingar av monstera, svärmorstunga, garde- robsblomma, palettblad och elefantöra.

Gallup

Har du skaffat fler gröna växter till ditt hem de senaste åren?

60,8 %

”Verkligen!”

39,2 %

”Inte egentligen.”

Enkäten gjordes på Vasa Elektriskas Instagram Story och fick 1949 svar.

ISTOCK

Tillväxt som lyckliggör – ta tillvara marthornas tips

Njut av sommaren fullt ut

Gör ett sommarhem för växter på gården eller balkongen.

”Växterna ska få vänja sig vid nya förhållanden. Ta en dag i sänder om det behövs. Om växten har hållits i halvdunkel hela vintern blir den skrämmd av starkt dagsljus. Ännu viktigare är det att låta växten i lugn och ro anpassa sig till den ändrade temperaturen eftersom utomhusluften är svalare”, säger **Tiina Ikonen** från det finska marthaförbundet Marttaliitto.

Gröna växter med glansiga blad mår bra av sommarregn. Yuccapalmen kan med fördel vistas ute hela sommaren, suckulenterna klarar sig fint på balkongen. Hänger man upp bladkaktusen på en grangren över sommaren belönar den en med feta knoppar på hösten.

Tänk innan du skaffar en växt

Tänk på att olika växter har olika krav på sin växtplats. Dessutom är det bra att skänka ett par tankar åt dina egna preferenser: hur mycket energi är du villig att lägga på att vattna, spraya, gödsla, binda upp, byta jord osv.

Ljushöjningarna är också något att ta hänsyn till.

”Fönster mot öst och väst är de bäst lämpade platserna för växter. De ger ett bra diffust ljus. För dunkla lägen är mörka växter med tunna blad, till exempel kallor, ett bra val. Direkt solsken är däremot bra för tjockbladdiga växter, så som peperomior och kaktusar.”

Låt växten bli hemmastadd

Tälamod är en dygd, påpekar Ikonen. Det gäller också när en ny växt flyttar in. Då har den redan en lång resa från växthuset till grossisten och vidare till blomsteraffären bakom sig.

”Växten är stressad. Den ska få vänja sig vid den nya omgivningen.”

Att spraya bladen kan vara på sin plats, och jorden kan också täckas över.

”Men att tvätta rötterna är för mycket. Då bli växten helt utmattad. Ännu värre blir det om man planterar om den.”

Det kan vara bra att hålla nykomlingen avskild från andra växter ett tag. Då ser man också om den haft oönskade gäster, till exempel tripsar, med sig.

Innovationer skapar en god cirkel

Statens satsningar på forskning och utveckling skapar välfärd, säger Kari Herlevi, expert hos Sitra. I framtiden behövs innovationer inom bland annat säkerhet och utsläppsfri energiproduktion.

Text **ELINA VIRONEN** Foto **KIRSI-MARJA SAVOLA**

Hur stoppar vi förlusten av den biologiska mångfalden? Hur kan matproduktionen bli hållbar?

Hur kan vi säkra vår personliga integritet i den digitala tidsåldern?

Det är bland annat sådana här problem man vill lösa genom det forsknings- och utvecklingsarbete som regeringen nu satsar på. I vårens ramförhandlingar drog regeringen tillbaka de planerade nedskärningarna inom forskning och utveckling, och i stället ökar finansieringen jämfört med den tidigare budgetramen. På längre sikt vill regeringen öka satsningarna på forskning så att andelen av bruttonationalprodukten senast år 2030 uppgår till fyra procent.

Som jämförelse kan konstateras att andelen i Sverige, som år 2020 satsade mest på forskning och utveckling av alla EU-länder, uppgick till cirka 3,5 procent.

"Det är ofta just brytningsperioder och världssituationen som tvingar oss att tänka om."

Av alla OECD-länder har Israel den största forskningsfinansieringen: 5,4 procent av bruttonationalprodukten.

Den främsta finansören av forskning i Finland är näringslivet. Även om staten och andra offentliga aktörer bara står för cirka 30 procent av finansiering-

en är den offentliga sektorns stöd ändå viktigt, betonar Sitras projektledare **Kari Herlevi**.

"Undersökningarna har visat att forskningsfinansiering från det offentliga uppmuntrar företag att själva investera i forskning och utveckling. Det åstadkommer en god cirkel som skapar produkter, tjänster och patent. Förbättrat kunnande ger genomslag på företagets omsättning, lönsamhet och sysselsättning. På så vis stöder satsningarna på forskning och utveckling hela samhällsekonomin och välfärden."

Mer ekologi och självförsörjning behövs

Regeringen gav ifjor ut en undersökning som visar att de tre viktigaste forsknings- och utvecklingsområdena för Finland är elektronikindustrin, programvarubranschen och verkstadsindustrin.

Klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och den allt striktare miljölagstiftningen motiverar aktörerna i olika branscher att ta fram nya miljövänliga lösningar. Ett exempel är energibranschen som måste utveckla nya driftsäkra sätt att producera energi när man avstår från fossila bränslen.

"Det är bråttom med att lösa hållbarhetskrisen. Vi behöver en elektrifiering av samhället och innovationer för den, efterfrågefleksibilitet och satsningar på lagring av el och på batteriteknologi."

Den gröna energiomställningen har fått fart av kriget i Ukraina. Europa vill bli av med olje- och naturgasleveranser

från Ryssland så fort som möjligt.

"Det är ofta just brytningsperioder och förändringar i marknaden eller världssituationen som tvingar oss att tänka om kring vår verksamhet."

Innovationer som stärker självförsörjningen och tillgången på inhemsk mat och energi är högtintressanta just nu. Dessutom menar Herlevi att återvinning av råvaror kommer att öka i betydelse.

"Idag kommer största delen av kritiska jordmetaller, som används i till exempel digitala apparater, från Kina. Vi borde ta tillvara och återvinna material för att minska vårt beroende av Kina."

Gröna digitala lösningar har potential

Ett sätt att minska vår belastning på miljön är de gröna digitala lösningarna. Till exempel en matsvinnbutik på nätet eller en app där man kan boka en lånebil gör samtidigt livet lättare för konsumenterna. Herlevi skulle gärna se mer satsningar på forskningen och utvecklingen av sådana lösningar.

De finns höga förväntningar på digitaliseringen och dess möjligheter med tanke på miljön, men det behövs även mer information om digitaliseringens negativa miljöeffekter.

"Hur mycket el slukar dataöverföringen, vilka miljöutsläpp orsakar den och varifrån fås råvarorna till alla apparater? Vi måste effektivt ta tillvara digitaliseringens möjligheter och samtidigt minimera nackdelarna." ●

Kari Herlevi

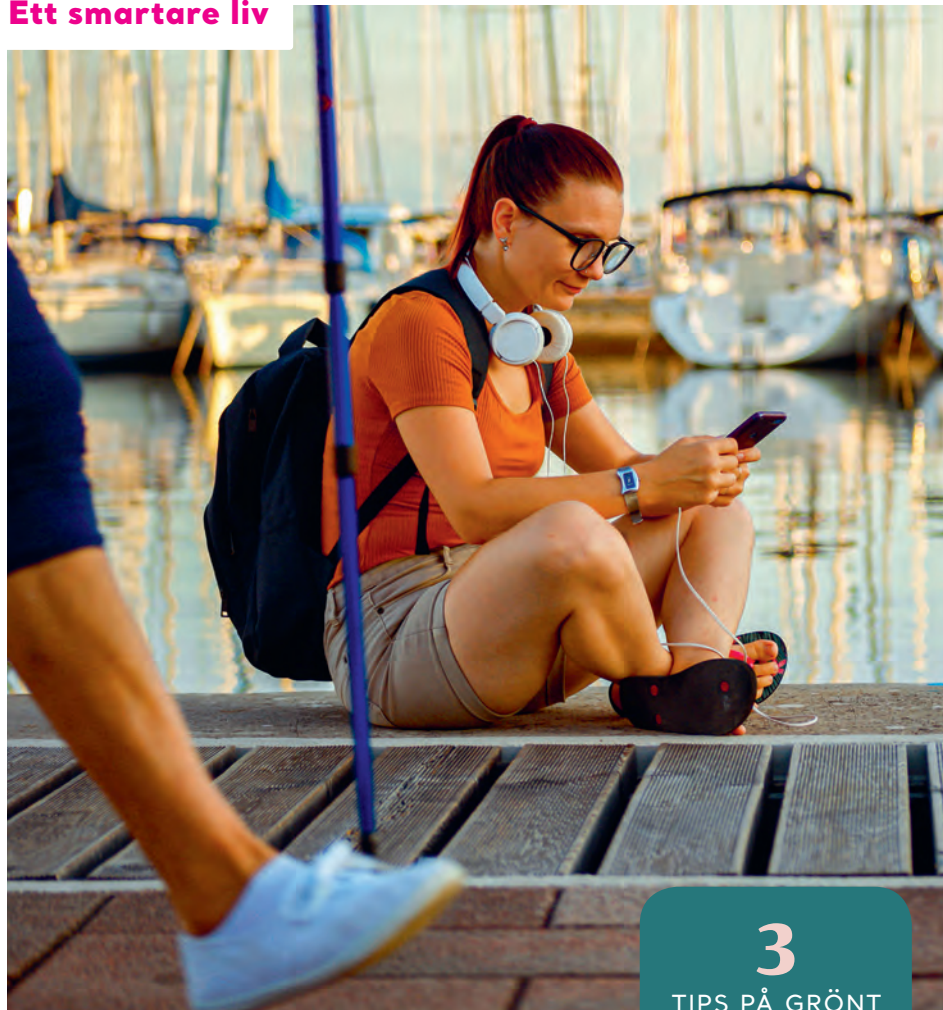
Projektledare hos Sitra, Jubileumsfonden för Finlands självständighet. Specialist på cirkulär ekonomi.

Medlem i rådet för strategisk forskning vid Finlands Akademi. Rådet styr offentlig forskningsfinansiering till högskolor.

Arbetat tidigare med bedömning av företagscase hos Business Finland och EU.

Verksam som bedömare i EU-programmet *EIC Accelerator*, som ingår i programmet *Horisont Europa* där målsättningen är att med finansiering hjälpa europeiska små och medelstora företag att växa snabbt internationellt.

3

TIPS PÅ GRÖNT
SEMESTRANDE

Hållbart sommarrsande

Olika mobil- och onlinetjänster gör det lättare att semestra hållbart. Du kan låna en elbil eller båt av en ortsbo eller kolla vilka gröna val du kan göra på din semesterort.

Text **ELINA VIRONEN** Foto **ISTOCK**

framtiden kan du kanske resa söderut i ett flygplan som går på väte eller åka på en kryssning med ett fartyg som drivs med segel vid sidan av motor. Redan om några år kan man i flera storstäder prova eldrivna taxiflyg.

Det går ändå att resa klimatsmart redan i sommar. Till Estland och Sverige kommer man med utsläppssnåla båtar som drivs med natur- eller biogas, och

sedan kan resan fortsätta miljövänligt med tåg.

Heikki Liimatainen, ledare för trafikforskningscentret Verne vid Tammerfors tekniska universitet, berättar att målsättningen på EU-nivå är att minska utsläpp genom att uppmuntra folk att åka tåg i stället för att ta flyg eller bil.

”Exempelvis i Frankrike får flygbolagen inte upprätthålla korta flygrutter

om det finns en lika snabb alternativ förbindelse med tåg.”

Om du ändå bestämmer dig för att flyga erbjuder många flygbolag möjligheter att kompensera för resans utsläpp. Kontrollera att kompensationsprogrammet är certifierat.

Att semestra i hemlandet är alltid ett bra alternativ. Genom att resa på nära håll stöder du de lokala tjänsteföretagen, och ofta är det lätt att göra hållbara val. ●

1 Hyr en bil eller båt av en ortsbo

Peer-to-peer-uthyrning är en av de nyaste formerna av delningsekonomi. Det innebär att privatpersoner hyr saker av andra privatpersoner. Det kan vara allt från motorsågar till barnvagnar. Den mest kända verksamheten inom området är Airbnb där folk hyr ut sina bostäder.

Via appen Skipperi, som fungerar i Finland, Sverige, Norge och Danmark, kan man hyra båt. För den som vill hyra en bil finns till exempel GoMore.

”Tack vare digitaliseringen behöver man inte ens överlämna nycklarna, utan man kan låsa upp med appen”, säger Heikki Liimatainen.

När man hyr från privatpersoner kan även utbudet vara utspärrat på ett större område än hos traditionella uthyrningsfirmor. Det kan alltså vara kortare väg att hämta bilen eller båten. Dessutom kan lokalinvånarna tjäna på uthyrningen.

Peer-to-peer-uthyrning gör att det behövs färre bilar och båtar, vilket minskar utsläpp från tillverkningen. Det behövs också färre parkeringsplatser, och det befriade området kan avsättas för till exempel cykelbanor eller parker. Fordon som används gemensamt byts ut snabbare än andra, vilket gör att ny teknologi med låga emissioner kommer i användning.

”Dessutom väljer de som ger upp bilägarskapet oftast hållbara sätt att röra sig på i stället.”

● ● ●

2 Res smidigt med en biljett

Om du vill använda flera olika transportmedel med en enda biljett, prova den finska appen *Whim*. Med den kan du åka kollektivt, ta en taxi, hoppa på en elsparkcykel eller hyra en bil eller stadscykel. Appen föreslår alltid både den snabbaste och grönaste vägen dit du vill komma.

Tanken bakom *Whim* kallas för transport som tjänst eller *Mobility as a Service (MaaS)*. Den går ut på att en tjänst omfattar allt resande med kollektiva eller delade färdmedel. Målet är att göra det lätt, smidigt och miljövänligt att röra sig i städerna.

”Kärnan i tanken är att minska ägandet av personbilar.”

I Finland kan *Whim* användas i Åbo och Helsingfors. I utlandet kan man resa med den i Wien i Österrike, Antwerpen i Belgien, Tokyo i Japan och överallt i Schweiz.

....

3 Hitta de inhemska pärlorna

Även i sommar semesterar många på hemmaplan.

Turism på nära håll är mer ekologiskt än långresor till utlandet, också när det gäller transport. Vad sägs om en bilfri rundresa med cykel eller tåg – eller både och – mellan semesterort i Finland? Om du har vägarna förbi huvudstaden, kom ihåg att VR ger tågresenärer en rabatt på eldrivna lånebilar i Helsingfors.

En bra plats att söka efter trevliga upptäcktsmål är den nylanserade webbplatsen *100orsaker.fi*. Där har de finska turistorganisationerna samlat hundra goda skäl att semestra i Finland.

Webbplatsen *museot.fi/se* eller appen *Museikortet* ger förslag på färdiga musei- eller kulturrundturer. Du kan också ange start- och ändpunkten för din resa så visar appen dig alla kulturresemål utmed resrutten. På webbplatsen och appen hittar du även rekommendationer om restauranger och boenden utmed din rutt. Många av dem ger också rabatt till Museikortsinnehavare.

Även många städer har webbplatser som hjälper dig att planera en hållbar semester. Där finns tips om bland annat transport, boende och aktiviteter.

Text ROSANNA MARILA Foto KAI TIRKKONEN

Båtvänner delar på ansvar

Längtan till havet förenar kompisgänget från Haukipudas. När säsongen börjar sjösätter de båtarna tillsammans och hjälps åt på alla sätt även i andra sammanhang. I sommar ser de fram emot en gemensam segling till Sverige.

Jari Ylönen
┘

Seppo Kaikkonen
┘

Vännerna Jari Ylönen och Seppo Kaikkonen från Haukipudas njuter av att segla i närvatten, men emellanåt är det kul att åka och se på annorlunda utsikter. "Vi älskar de här stränderna, men visst är de karga och vattnen är fulla av grund. Därför är det trevligt att ibland ta en sväng på annat håll också", säger Seppo. Före sjösättningen hade de fika på däck i hamnen.

Jari, Seppo och de övriga i kompisgänget siktar på att runt midsommar segla över till Höga Kusten i Sverige med Seppos båt Vivian. Utöver bätlivet njuter vännerna av att äta god mat och bada bastu.

Seppe: För mig är båtar en livsstil som sitter i generna. Min pappa jobbade ute på havet med att flotta timmer, byggde båtar själv och var en aktiv sjöfarare. Hans båt Tupu var en välbekant syn för många i vattnen runt Uleåborg. Min farfar var också fiskare, och även mina barn trivs till havs.

Jari: Jag hittade båtlivet i början av 1990-talet. Min första båt, Ulrika, köpte jag av Seppo. Med den seglade jag och min familj i ett tiotal år. Nu har jag ingen långfärdsbåt, men är delägare i en lättare och snabbare tävlingsbåt. Jag rör mig mycket till havs också på arbetsvägarna för att jag är forskningstekniker vid Uleåborgs universitet. Vi far ut och tar prov och gör mätningar i Bottenviken.

Timo: Jag har seglat i 12 år, och innan dess brukade jag köra motorbåt i vattnen utanför Haukipudas och Ijo. Seppo och jag känner varandra redan från skolan, och Jari lärde jag känna när jag blev medlem i segelklubben i Haukipudas och nyligen hade börjat segla. Han var ordförande i klubben då, nu har jag den posten. Kai känner jag sedan ett trettio år tillbaka. Att segla är också en gemensam hobby för mig och min hustru.

••••

Jari: Vi alla tillbringar sommaren ute på sjön både tillsammans och var och en för sig. Vi håller kontakt också utanför säsongen. Vi träffas för att bada bastu eller hörs på telefon. I bastun pratar vi om båtar och hur vi eller våra gemensamma vänner har det, men också om politik och till exempel den gröna omställningen.

Seppo: Vi är ett bra gäng som trivs med varandra och litar på varandra. När vi är ute och seglar utgår vi ifrån att alla ska få göra allt, fast vi också fördelar nyckelroller efter våra respektive styrkor.

Timo: När säsongen börjar hjälps vi åt att sjösätta båtarna. De behövs flera par armar för att lyfta master så vi ställer upp för varandra. Segelklubben i Haukipudas har en egen stuga på ön Rönttä som ligger 4–5 kilometer utan-

för Ijo. Där är det roligt att träffas med det här gänget eller i en större grupp.

Jari: På vintern när man kan åka skidor eller snöskoter till ön sköter vi stugan på talko. Vi har bland annat röjt bort träden som växer i ihåligheterna i den gamla vågbrytaren för att de inte ska ha sönder den när de växer. Vågbrytaren ligger nu över havsytan, men vi vill bevara den som sevärdhet. Det kommer också folk som inte är medlemmar i segelklubben eftersom de vet att vi alltid har bra stämning och roligt på våra talkon.

••••

Timo: Runt midsommar ska vi fyra från Haukipudas och Tapio, som kommer från Kemitrakten och är vän till Seppo och Kai, ta och segla till Höga Kusten i Sverige. Det blir en färd på cirka 300 sjömil och tar två eller tre dygn beroende på vädret. Det kräver ordentlig planering på förhand.

Seppo: Tanken på seglingen föddes för ett par år sedan. Min fru och jag skulle åka med Vivian, en Comfortina 32-segelbåt som vi namngett efter vår dotter, till Höga Kusten för att beundra naturen där, men pandemin kom i vägen. Nu tänker vi ta revansch. Först seglar jag med det här gänget till den svenska sidan, sedan sätter jag av dem där och min hustru stiger ombord i stället och följer med hem.

Jari: Vi tänker navigera på det gamla viset och bland annat beräkna avståndet själva. I mitt arbete hos staten är jag

"Det bästa med segling är att njuta av själva färden. Målet behöver inte vara märkvärdigare än så."

van vid att det är tekniken som sköter sådant där, men nu ska vi friska upp våra sjöfararkunskaper. Dessutom ska vi laga god mat ombord, till exempel fisk.

Seppo: En god vänskap utgår ifrån att göra saker och ting tillsammans, till exempel planera och genomföra den

FAKTA

Båtvänner

* De omkring 60-åriga båtkompisarna från Haukipudas **Timo Kaarre, Seppo Kaikkonen, Kai Tirkkonen** och **Jari Ylönen** samt förstärkningen från Keminmaa **Tapio Rantamartti** siktar på att runt midsommar segla ut mot Höga Kusten.

* De flesta i gänget är aktiva i segelklubben i Haukipudas som har cirka 130 medlemmar. En del är samtidigt även medlemmar i andra båtklubbar.

* Kompisgänget håller kontakten även utanför båtsäsongen.

här resan. Visserligen är det enda säkra med segling att planerna förändras. Exempelvis kan vädret göra att den slutliga destinationen byts ut. Men ingenting är obligatoriskt för oss: målet är bara att alla har det trevligt under resan.

••••

Timo: Det bästa med segling är att njuta av själva färden. Målet behöver inte vara märkvärdigare än så. På havet glömmar man alla onödiga sorger och vardagsbekymmer.

Jari: När man lägger ut från kajen är man egentligen redan framme vid målet. Det är det lugna sättet att färdas utan att sikta på en etapp. Naturen, dess ljud och miljön – det är grejen med segling för mig.

Seppo: Det bästa med båtlivet är friheten och frihetskänslan. Fast jag aldrig har seglat över Atlanten ger redan vetskapen om att den möjligheten finns en bra känsla. Att ha en segelbåt är också ett intresse där man kan ta hemmet med sig. Mitt och min frus sommarhem finns under däck, och uppe på däck kan såväl barnbarnen som vännerna vara med och segla. ●

Kontorsgrannar i över tjugo år

De gick på samma dagis, i samma skolor och jobbar båda hos Vasa Elnät. Nu går **Karl-Gustav Kolam** och **Göran Heino** i pension samtidigt. De önskar att deras barn hittar en lika bra arbetsplats som de.

Namn: Göran Heino
Arbete: underhålls-
ingenjör
Utbildning: elingenjör
Familj: hustru, två barn
och ett barnbarn
Fritidsintressen: stug-
och båtliv, kajakpaddling
och skidåkning

Text **ELINA VIRONEN** Foto **KASPER DALKARL**

Namn:
Karl-Gustav Kolam
Arbete: projektchef
Utbildning: elingenjör
Familj: hustru, tre
barn och tre barnbarn
Fritidsintressen:
stug- och båtliv

2 Hur är det att känna sin jobbarkompis så bra?

Göran: "Vi har alltid hjälpts åt på jobbet. När man känner varandra så väl vågar man också utmana varandra. Kalle och jag pratar mer rakt på sak än vad jag gör med min fru."

Karl-Gustav: "Jag kan säga vad som helst och jag vet att Göran inte blir arg."

Göran: "Förr pratade vi om förutom jobbet om bilar och husbygge, sedan om barnen. Nu är det båtar, sommarstugor och våra barnbarn som vi har gemensamt. De är det viktigaste i våra liv. Som pensionärer har vi mer tid att skämma bort dem."

Karl-Gustav: "Våra barn är i samma ålder. Min dotter och Görans son gick i samma klass när de studerade till elingenjör. Vi båda hittade även våra respektive hustrur i Sunnavik i Vasa."

1 Hur kommer det sig att ni arbetar hos Vasa Elnät?

Göran: "Vi var klasskamrater när vi först läste till elmontör på yrkesskolan och sedan till eltekniker på Tekniska högskolan i Vasa. Vi satt i samma dubbelbänk. För en tid sedan hittade Kalle ett gammalt fotografi där vi såg att vi också hade gått på samma dagis."

Karl-Gustav: "Jag kom till Vasa Elektriska direkt från skolan. Senare avskildes Vasa Elnät till en egen enhet."

Göran: "Jag var tre år hos ABB efter att jag blivit färdig med studierna. Sedan sökte jag till Vasa Elektriska. Personen som anställde mig hade frågat Kalle om det är en bra idé att anställa mig. 15 år senare började jag läsa till ingenjör på Tekniska högskolan vid sidan om arbetet."

Karl-Gustav: "Min chef sa åt mig att också läsa vidare. Då satt vi igen i samma klassrum. Efter att vi blev färdiga med studierna har vi haft arbetsrum bredvid varandra i ett tjugotal år."

3 Hur känns det att sluta jobba?

Göran: "Mest av allt kommer jag att sakna det sociala med arbetslivet. Det här har varit en trevlig gemenskap och en trygg arbetsplats."

Karl-Gustav: "Arbetet har varit intressant. När det stormar jobbar man ibland ett par dygn i ett sträck för att folk ska få sin el återställd. Då känns det bra."

Göran: "Jag ser fram emot att gå i pension, men jag är samtidigt lite orolig för att man inte vet vad framtiden för med sig."

Karl-Gustav: "Lyckligtvis anordnar Vasa Elektriska en pensionärlunch en gång om året."

Göran: "På villan finns det gott om att göra. Vi båda har varsin stuga i Vasa skärgård. Fast vi ses inte så ofta därute."

Karl-Gustav: "Görans båt är så långsam att han inte hänger med."

Solpaneler allt populärare

Nya solcellssystem installeras i Vasa Elnäts distributionsområde mer och mer för varje år som går. Cirka en procent av alla kunder inom distributionsområdet beräknas vara solenergiproducenter före slutet av 2022. En faktor som påskyndat efterfrågan av solpaneler är den så kallade nettoberäkningen som Vasa Elnät lanserade ifjol. Den gör produktionen av egen sol ännu lönsammare för våra kunder. Dessutom har verkningsgraden för solpaneler ökat snabbt: den genomsnittliga effekten är nu en femtedel bättre än för ett par år sedan.

Tävling

Tack till alla er som deltog i fototävlingen!

I **våras** sökte Vasa Elnät fotografier för att dekorera sina elskåp. Tio lyckliga vinnare fick biografbiljetter. Grattis!

Elminnen och festyra på sociala medier

Följ oss i sociala medier!

På **Vasa Elektriskas** sociala medier har vi under våren gått och tänkt på de gångna decenniernas stil och elapparater i serien #elminnen. Som följande ska vi i våra sociala kanaler fortsätta fira vårt

130-årsjubileum genom att bekanta oss med olika sällskap som sammanlagt har en 130 års livserfarenhet på nacken. Följ oss på Facebook och Instagram och scrolla dig till nöje, nytta och en rosa livsattityd!

Kundrespons

"Fulla poäng till kundrådgivaren som skötte sitt jobb med en positiv attityd och var genuint närvarande i situationen 😊."

Beställ Klimatgarantin och värm upp ditt företag på ett grönt sätt

Visste du att det finns ett enkelt sätt att minska ditt företags koldioxidavtryck om du är fjärrvärmekund hos oss? Allt du behöver göra är att beställa vår tillvalstjänst Klimatgaranti. Den reducerar ditt koldioxidavtryck för fjärrvärmes till nätt och jämnt 0 g/kWh.

Kostnaden för utsläppsfriheten är 1 euro per megawattimme. Tillvalstjänsten påverkar inte grundavgiften för fjärrvärme. Klimatgarantin är ett val som du också kan berätta om för dina kunder. Du får ett certifikat som visar att ditt företag gör en insats för en renare miljö. Läs mer och beställ Klimatgarantin på vasaelektriska.fi/klimatgaranti.

Ny elstation i Kevlax ger nytta

De förbipasserande kan ha lagt märke till den nya elstationen i Kevlax i Korsholm som togs i bruk i februari. Den kopplades även med en kraftledning från kopplingsstationen vid Westenergys avfallsförbränningsverk.

Den nya elstationen är till stor nytta för elnätskunderna i Kevlax och omnejd. Framför allt gör den det möjligt att utveckla området och tillfreds-

ställa det växande behovet av el. Dessutom ger den större distributionssäkerhet samt minskar spänningsvariationer och nätverksförluster. Eldistributionen fungerar alltså bättre.

Elstationen i Kevlax betjänar Vasa Elnäts kunder i Kevlax, Vallvik, Vassor, Petsmo, Västerhankmo och Österhankmo. Dessutom tjänar den en del av industriområdet i Fågelberget.

Första laddsystemet för elbilar installerat i bostadsbolag

Ett bostadsbolag med sex lägenheter i Roparnäs i Vasa har blivit första husbolagskunden att installera Vasa Elektriskas laddsystem för elbilar. I bostadsbolagets öppna garage installerades laddpunkter för alla sex bilplatser fast bara en av de boende hittills har en laddbar hybridbil.

"Lägenhetsägarna ansåg att laddplatserna gör det lättare att skaffa en elbil i framtiden. Dessutom beräknade de att laddpunkten höjer det sammanlagda värdet på lägenheten och bilplatsen", säger produktchef för Vasa Elektriskas energitjänster **Jari Hovila**.

Första steget i att skaffa en laddningslösning till ditt bostadsbolag är att kartlägga fastighetens elsystem. Läs mer på:

vasaelektriska.fi/laddaihusbolag.

ISTOCK

ERKKI KETTUNEN, VASTAVALO

Vasa Elektriska grundades år 1892. Samma år skedde också en hel del annat

- Finlands näst största träkyrka blev färdig i Heinävesi.
- Amerikanska **Granville Woods** uppfann ljusdimmern. Woods registrerade under sitt liv över 60 patent.
- En odontologisk utbildning startades i Finland. Eldsjälen bakom var **Matti Äyräpää** vid Kejserliga Alexanders-universitetet i Helsingfors.
- Norrskenet förevisades för första gången på film. Filmaren var en tysk astronom på resa i Norge.
- De första frukostflingorna fann sin väg till amerikanernas frukostbord. De utvecklades av advokaten **Henry Perky**.
- Baletten **Nötknäpparen** fick sin premiär i St. Petersburg dirigerad av komponisten **Pjotr Tjajkovskij**.

Varma hem med ren värme

Vasa Elektriska är i gång med att vid Påttska avloppsreningsverket bygga en anläggning som ska ta tillvara spillvärmen från det renade avloppsvattnet. Värmen återvinns som fjärrvärme. Anläggningen, som ska stå färdig vid slutet år 2023, är ett steg mot en koldioxidneutral fjärrvärmeproduktion.

Vad handlar det om?

Vasa Elektriska ska i anslutning till Påttska avloppsreningsverket bygga en anläggning som med hjälp av värmepumpar ska ta tillvara spillvärme från det renade avloppsvattnet. Värdet på investeringen uppgår till cirka 11 miljoner euro. Arbets- och näringsministeriet stöder projektet med 1,9 miljoner euro.

Anläggningen omfattar två stora värmepumpar som tar upp 50–60 gigawattimmar värmeenergi om året. Värmen leds vidare till fjärrvärmenätet för att värma upp Vasabornas hem och bruksvatten.

”Spillvärmen räcker till att värma upp alla 1 850 småhus i fjärrvärmenätet i Vasa och det med råge”, säger **Markus Tuomala**, direktör vid fjärrvärmeenheten vid Vasa Elektriska.

Den nya anläggningen är beräknad att bli färdig mot slutet av nästa år, och den kommersiella värmeproduktionen ska inledas år 2024.

”Spillvärmeanläggningen säkerställer att priset för fjärrvärme förblir konkurrenskraftigt. När fjärrvärmen produceras på ett rent sätt kommer

eventuella framtida utsläppsavgifter inte att höja priset.”

Varför är ni så entusiastiska över anläggningen?

”Det är fantastiskt att få ett nytt sätt att producera värme som inte baseras på förbränning.”

Omställningen till ren värme i fjärrvärmenätet innebär en enorm förändring. Nästan 2 000 hem övergår till grön energi på en gång.

”Det är bättre att investera i en effektiv värmepumpanläggning än att de över 1 850 egnahemsägarna i vårt område själva skulle behöva byta till ett utsläppsfritt uppvärmningssätt.”

Tuomala anser att fjärrvärme är det snabbaste sättet att ställa om städerna till den utsläppsfria tidsåldern.

Vad innebär den nya anläggningen för flexibel förbrukning?

Spillvärmeanläggningen tillsammans med värmelagret på Vasklot i Vasa gör det möjligt att sammankoppla fjärrvärmenätet med en flexibel användning av el.

Värmepumparna går på el. De kan användas flexibelt så att effekten på

värmeproduktionen skruvas ner då efterfrågan på el på marknaden är som störst. Då tas den uteblivna värmen från värmelagret i stället. Värmen i lagret kan produceras med till exempel vindkraft när den fås förmånligt. Värmen lagras i form av varmt vatten som hettas upp i värmepumpar och i värmepannor med vindel.

”Elpriset på marknaden varierar stort just nu, och variationen förväntas öka ännu mer i och med att de förnybara energiformerna blir vanligare. Den flexibla användningen av el spelar en viktig roll för att det ska vara lönsamt att fortsätta investera i till exempel vindkraft.”

Flexibel förbrukning gör det möjligt att producera el med mindre emissioner och kan dämpa höjningen av konsumentpriset på el. Att bygga ut produktionen av förnybar energi i sin tur ökar vår självförsörjning av energi.

Tuomas Paavola ansvarar
för recepten, och hans
hustru Helena Perätalo
sköter ekonomin och "håller
allmänt koll på läget".

Kombucha i ny tappning

Kombucha är nu något som alla dricker, och Wasa Fool's Paradise har hoppat på trenden. Dess fräscha drycker med låg sockerhalt passar också som bas för somriga drinkar. Hjärnan bakom receptet är Tuomas Paavola som har ett förflutet som cocktailbarmästare.

Text JOHANNA TILUS Foto LINUS LINDHOLM

Kombucha, en fermenterad wellnessdryck baserad på sött te, tappas för hand i fabriken i Sunnanvik i Vasa och är en unik produkt även med internationell måttstock.

"Vår kombucha innehåller så lite socker att kombuchasvampen åter upp det helt under tillverkningsprocessen. Därför kan våra drycker förvaras i rumstemperatur, i motsats till kombuchadrycker i allmänhet", berättar kombuchaartisten **Tuomas Paavola** från Wasa Fool's Paradise.

För närvarande har företaget två olika smaker av kombucha i sortimentet: svartvinbärsblad och honung-nässla. Med undantag för det ekologiska sockret och det svarta och gröna ekologiska teet är alla ingredienser närproducerade. Att skaffa råvarorna från närmast möjliga håll var en självklarhet från första början.

"Vi vill ha finska smaker i våra drycker. Därför använder vi honung från Storkyro och svartvinbärsblad från Bötom. Citronmelissen kommer

från Järvikylä och nässlan från Tammerforstrakten. Även våra kartonger och kapsyler är finsktillverkade, och etiketterna görs på samma adress som vår kombucha", berättar Paavola.

Experiment i hemmaköket

Företagets historia börjar sommaren 2019 när Paavola hämtade hem sin kompis efter en långdragen festhelg.

"Han var smält illamående i bilen och drack kombucha och sa att om jag någon gång går in i kombuchabusinessen, så vill han vara med. Jag hade redan gått i de tankarna själv eftersom de kombuchan som då fanns på marknaden smakade för mycket ättika och socker i mitt tycke."

Väl hemma plockade Paavola blad från vinbärsbuskarna på sin gård och började experimentera i sitt kök.

"Svartvinbärsblad är min favoritråvara. De ger en superb smak i drycken. Under en tid testade jag också med röda vinbär, men det gick inte att förvara i rumstemperatur."

Efter några månader hade Paavola utbildat kombuchasvampen "Pera" till att klara sig med lite socker och de första recepten var i mål. Därefter började Paavola låna köket i en lokal lunchrestaurang någon gång i veckan för att kunna öka produktionen. Där kunde man tappa flera hundra flaskor i stället för några tiotal.

"Idag tillverkar vi i Sunnanviks-fabriken cirka 40 000 flaskor kombucha årligen. Produktionen sker ändå fortfarande för hand."

Planer på nya smaker

Wasa Fool's Paradise skiljer sig från sina konkurrenter genom att även marknadsföra sina kombuchadrycker som bas för alkoholhaltiga drinkar. Det är egentligen inte så konstigt med tanke på att Paavola har arbetat 20 år i restaurangbranschen och stått 12 år bakom bardisken och utvecklat drinkar.

"Jag har alltid varit intresserad av olika drinkblandningar och smakblandanser. En somrig drink kan bli till när till exempel en kombucha med honung och nässla får sällskap av gin. Tillsätter man lite socker eller honung så öppnar sig smakpaletten på ett fantastiskt sätt."

I början av förra året lanserade Wasa Fool's Paradise också Finlands första "hard kombucha".

"Det är en riktigt fräsch alkoholhaltig long drink med vår kombucha med svartvinbärsblad som bas."

De första kombuchaflaskorna från Wasa Fool's Paradise hade ordparet "lite bättre" på sina etiketter. Det har de tagit bort senare.

"Vi ville inte vara alltför kaxiga i början. Kanske kan vi återvända till det senare", säger Paavola och fortsätter att man nu fokuserar på hösten.

"Vår stora förhoppning är att vi får in våra produkter i de stora centralaffärerna och på så sätt kan öka våra försäljningsställen från några tiotal till flera hundra. Det blir bråda tider under sommaren. När vi fått det undanstökat och verksamheten börjar stabilisera sig igen efter pandemin ska vi börja ta fram nya smaker och produkter." ●

Wasa Fool's Paradise är en kombuchatillverkare som sätter störst värde på det ekologiska, inhemska och närproducerade. Råvarorna till sina drycker skaffar företaget från leverantörer med certifierad ekologisk produktion. De ekologiska svarta och gröna teerna beställs genom **Aaro Forsman**. Wasa Fool's Paradise är kund hos Vasa Elektriska.

Passion vid sidan om | Wasa Fool's Paradise drycker görs med hantverk och kombuchasvamp (till höger) i Sunnåvik i Vasa. I företaget finns utöver Tuomas Paavola och Helena Perätalo även Mikko Mustola, som ansvarar för produktionen, och två till partners i Helsingfors. Samtliga har arbeten på annat håll, kombuchatillverkningen sker på fritiden.

Vad då shrub?

Shrub betyder en slags sirap gjord på vinäger, socker och bär eller frukt, eller en dryck gjord av den.

Recept **HANNA HURTTA**
Foto **KIRSI-MARJA SAVOLA**

Sommarens coolaste mocktail

Rabarbershrub är sommarens trendigaste mocktail och dessutom superlätt att göra. Den passar lika väl till att skåla i som till förfriskning en varm sommardag.

Börja med att tillaga sirapen. Skär upp rabarbern i bitar och lägg dem i en kastrull med rosmarinkvisten, sockret och äppelvinägern. Koka upp och låt sjuda i 10 minuter. Sila och låt svalna.

Gör i ordning mocktailsen. Fyll fyra glas med is, rabarberbitar och jordgubbsskivor. Fördela sirapen, ginger ale och mineralvattnet i glasen. Pynta med rosmarinkvistar.

För en rabarbershrubssirap för fyra personer behöver du:

500 g rabarber
1 kvist rosmarin
1 ½ dl socker
1 ½ dl äppelvinäger

För fyra rabarbershrubmocktails behöver du:

1 sats rabarbershrubssirap
2 burkar ginger ale (å 3,3 dl)
5 dl mineralvatten
isbitar
rabarberbitar, jordgubbsskivor och rosmarinkvistar till dekoration

Vasaenergi som bäst.

Vasa Elektriska är igen huvudsamarbetspartner på Vaasa Festival 4 - 6.8.2022.

Vinn en festivaldag tillsammans med dina kompisar!

Vaasa Festival är ett energiskt evenemang med toppenartister! Den unika festivalmiljön vid havet bjuder på fin utsikt och högklassig restaurangservice.

Nu lottar vi ut 5 st. Vasa Elektriska VIP-biljetter för varje festivaldag från torsdag till lördag. Vi söker tre fempersoners kompisgäng som är redo att festa loss på Vaasa Festival!

De lyckligt lottade gängen får:

- 5 st. Vasa Elektriska VIP-biljetter för en festivaldag (värde 649,50 €).
- En festivalkasse som innehåller matbiljetter och andra nödvändiga festivalgrejer.

Delta i tävlingen senast 10.7 genom att anmäla med ditt gäng på vasaelektriska.fi/festival

